

Zo ging dat ...

... in Grootloon in 1828: een gemeentelijk reglement op de brandbestrijding

Een deel van het gemeentearchief van het dorp Grootloon wordt bewaard in het Rijksarchief te Hasselt. Het kan er in de leeszaal geraadpleegd worden. Eén van de meest interessante stukken in dit archief is het verslagregister van de gemeenteraad voor de jaren 1820-1842 (Rijksarchief Hasselt, *Oud gemeentearchief van Grootloon*, nr. 2). Het register bevat onder meer het verslag van een vergadering in februari 1828, waarin de raad een reglement op de brandbestrijding in de gemeente vastlegde.

Het was geen toeval dat de gemeenteraad zich precies in die periode over het probleem van de brandveiligheid boog. Het onderwerp was immers aan de orde gesteld in de omzendbrief van de bestendige deputatie van 27 november 1827. In haar omzendbrief gaf de deputatie een modelreglement mee, dat door de gemeenteraad van Grootloon zonder betekenisvolle wijzigingen werd overgenomen. In de gemeenten die geen brandreglement zouden opstellen, zou

overigens het door de bestendige deputatie opgestelde reglement van kracht worden.

De bestuurders van de kleine gemeente stelden in de eerste plaats vast dat de aanschaf van een brandspuit, men bedoelde een kleine bluswagen met een waterton, een pomp en brandslangen, de financiële mogelijkheden van de gemeentekas te boven ging. Het reglement focust daarom enerzijds op brandpreventie, en – voor het geval er toch een brand zou uitbreken – op maatregelen om de verspreiding van het vuur tegen te gaan.

In de lemen huizen waaruit Grootloon destijds bestond, was het gebrekkig onderhoud van de schouwen de meest voorkomende oorzaak van brand. Sommige schouwen waren al erg oud, en in bijna elk huis stond de stenen schouw rechtstreeks in contact met de houten balken waaruit het huis opgetrokken was. Om het gevaar tot een minimum te

beperken, legde het reglement vast dat elke schouw vier keer per jaar geveegd moest worden, en dat *beamten van het plaatselijk bestuur* daar op zouden toezien (art. 2). Of dat inderdaad gebeurde, blijft een open vraag. De slechte gewoonte van sommige mensen, om ook als zij met hooi of stro aan het werk waren, te roken, werd voortaan verboden (art. 3).

Mocht er desondanks toch nog ergens brand uitbreken, dan trad een noodplan in werking, waarvan de leiding aan de burgemeester – toen nog de schout geheten – en de daartoe aangestelde *wijkmeesters* toevertrouwd was. Iedereen die ergens een brand opmerkte, die hij zelf niet kon blussen, moest alarm slaan door luidkeels *brand* te roepen, en de dichtste burens en de *wijkmeester* verwittigen (art. 4). De wijkmeester moest daarop de burgemeester laten verwittigen, de kerkklok laten kleppen, en in afwachting van de komst van de burgemeester alvast de bluswerken

Afbeeldingen van brandspuiten van de firma Joseph Beduwe uit Luik.

leiden en maatregelen nemen om diefstal te voorkomen (art. 5). Op het kleppen van de klok moesten alle inwoners voorzien van brandhaken zig dadelijk begeven ter plaatse alwaer den brand is ontstaan, en gezaamentlijk alle krachten inspannen om het vuur uit te dooven (art. 6). Om de brand te blussen moest iedereen zijn emmers ter beschikking stellen, en de blussers vrije toegang geven tot zijn waterput (art. 7). Terwijl de brandhaard geblust werd, moesten de daken van nabijgelegen huizen die door overslaande vlammen bedreigd werden, met natte lakens bedekt worden (art. 8). Mocht de toestand onverhoopt zodanig verslechteren, dat er geen blussen meer aan was, dan kon het gemeentebestuur opdracht geven het brandende gebouw met brandhaken neer te halen (art. 9). Daarvoor zouden op kosten van de gemeentekas brandhaken aangeschaft worden, die door de wijkmeesters bewaard moesten worden (art. 1 en 12). Om te voorkomen dat het vuur na het blussen weer zou opflakkeren, moest er nageblust worden totdat alle resten doornat waren, en indien nodig moesten de verbrande resten nog met aarde bedekt worden om te voorkomen dat er weer lucht bij kon. Het gemeentebestuur was bevoegd om eene wagt van opzigt op te vorderen, om voor den tijd als het zal geraadzaam vinden, bij het gebluste huis toezicht te houden (art. 10).

Brandbestrijding was voor de veiligheid van alle dorpsbewoners een buitengewoon belangrijke zaak. Wie zich aan zijn taken onttrok, of in geval van brand de bevelen van de wijkmeester of de gemeentebestuurders niet opvolgde, stelde zich bloot aan gerechtelijke vervolging, en boetes van 3 tot 12 guldens (art. 11).

Tekstuitgave: Rijksarchief Hasselt, Oud gemeentearchief van Grootloon, nr. 2, f° 26-27.

De gemeente raad van Groot Loon, gezien den circulaire van den 27 november 1827 litt. CC der Edele Grootachtbaeren Heeren Gedeputeerde Staten der Provincie, nopens het opmaken van een plaatsreglement in het aanschaffen van blusmiddelen; Overwegende dat de

gemeente inkomsten onvoldoende zijn om brandspeuten te kunnen aanschaffen en de zelve echter van wijzig nut in deze gemeente zouden zijn, zoo door de plaatselijke gelegenheid als de afleghentheid der huizen.

Art. 1.

Ieder gemeente zal voorzien worden van brandhaken, welke aan eenen inwoonder daar toe te plaatsen, en door ons te benoemen, onder den naam van wijkmeester zullen worden toebetrouwt.

Art. 2.

De ingezetenen zijn verplicht van henne schoorstenen te doen vagen ten minsten vier keeren binnen het jaar en daar van elke visitatie die zal gedaan worden, vijf dagen na ieder publicatie aan het plaatselijk bestuur te doen blijken de daartoe aangestelde beamten van het plaatselijk bestuur zullen in hunne inspectien der stokplaatsen bij de ingezetenen niet mogen worden belet.

Art. 3.

Bij het lossen en laden van ligbrandende stoffen als turf, [Ressin], hooij en strooij en zal men geenzints mogen tabac roeken.

Art. 4.

De nagtwagten of wie eenen ontstaanen brand ontwaard die men inwendig niet kan blussen, zijn gehouden om overleud brand te roepen, en de naaste gebuuren daar van dadelijk te verwittigen ende tevens de naast bij zijnde wijkmeesters waar den brand is ontstaan.

Art. 5.

Deze wijkmeester zal dadelijk hier van kennis geven aan den naast bijzijnde schout of assessor der gemeente, en zal in de tusschenpoozing dat die komen zelfs eene wagt van eenige manschappen kunnen kommanderen, ten einde voirte kome de dieverije, de personen door hem ten dien einde aangezocht als mede andere diensten in brandgeval zullen aan zijn verzoek moeten gehoorzaamen.

Art. 6.

Bij het ontstaan van brand zal mede door het kleppen van de klok zulkx aan een ieder der ingezetenen bekend gemaakt worden, om te hulp te komen en zullen als dan alle wijkmeesters en inwoonders voorzien van brandhaken zig dadelijk begeven ter plaatse alwaer den brand is ontstaan, en zullen gezaamentlijk alle krachten inspannen om het vuur uit te

dooven.

Art. 7.

En zal niemand der gebuuren aan het huis of inwoonders der plaats alwaer den brand woed den toegank door des zelfs hof, bassecourt of missing mogen weigeren of verbieden om het water op hunne putten, waterkuilen en tobben die zij tot het watertrekken gebruiken niet mogen onttrokken worden, het bestuur zal zoo veel mogelijk zorgen dat de objecten niet worden beschadigt of mishandelt.

Art. 8.

De nabij gelegen huizen, gebouwen ende goederen, voornamentlijk die dewelke door de wind het meest aan den brand zijn bloodgesteeld, zal men zoo veel mogelijk tragten te bewaaren door de zelve nat te houden met lakens etc.

Art. 9.

De brandhaken zullen niet mogen worden gebruikt tot omverhaalen van daken, gevels etc. zonder uetdrukkelijk bevel van het gemeentebestuur.

Art. 10.

Nadat de daken etc. zijn overgehald, zal men zoo veel mogelijk aan de blussing voorzien, zoo met water als met het opwerpen van arde tot de volle uitdooving, en indien het bestuur zulkx goedvind, zal daar nog worden eene wagt van opzigt gesteld voor den tijd als het zal geraadzaam vinden.

Art. 11.

Alle overtredingen van het tegenwoordig reglement zullen met eene boete van 3 tot 12 guldens gestraft worden.

Art. 12.

De noodige ontkosten voor de brandhaken zullen gevonden worden op de overschot der begrooting van 1828.

Art. 13.

De tegenwoordige in duplo opgesteeld zullen gezonden worden aan de goedkeuring van de Edele Grootachtbaeren Heeren Gedeputeerde Staten der provincie limburg.

Gedaan te Groot Loon den (sic) februari 1828

De secretaris

*De burgemeester
I.J. Vanherck*

**Rombout Nijssen
R.A. Hasselt**

